

3. Колшанский Г. В. Объективная картина мира в познании и языке. Москва: Наука, 1990. 108 с.

4. Селіванова О. О. Нариси з української фразеології (психокогнітивний та етнокультурний аспекти). Київ–Черкаси: Брама, 2004. 276 с.

5. Хайрулина Р. Х. Фразеологическая картина мира: От мировидения к миропониманию. Уфа, 2001. С. 40–45.

6. Школяренко В. І. Динаміка розвитку фразеологічної системи німецької мови ХІХ – ХХ століття. Суми, 2003. 324 с.

7. Яковлева Е. С. Фрагменты русской языковой картины мира (модели пространства, времени и восприятия). Москва: Наука, 1994. 170 с.

Сердюк А.

– кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов і методики викладання Бердянського державного педагогічного університету

УДК 81'373.7=112.2=133.1=161.2

**МОТИВАЦІЙНА ОСНОВА ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ІЗ КОМПОНЕНТОМ
WASSER / EAU / ВОДА**

Статтю присвячено дослідженню проблеми вмотивованості німецьких, французьких та українських стійких виразів із компонентом Wasser / eau / вода. Автор доводить, що фразеологізми мають вмотивований зміст, не зважаючи на свою неподільність.

Ключові слова: фразеологізм, стійкий вираз, вмотивованість, мотиваційна основа, вода.

Сердюк А.

– кандидат филологических наук, доцент кафедры иностранных языков и методики преподавания Бердянского государственного педагогического университета

**МОТИВАЦИОННАЯ ОСНОВА ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ С КОМПОНЕНТОМ
WASSER / EAU / ВОДА**

Статья посвящена исследованию проблемы мотивированности немецких, французских и украинских устойчивых выражений с компонентом Wasser / eau / вода. Автор доказывает, что фразеологизмы имеют мотивированное содержание, несмотря на свою неделимость.

Ключевые слова: фразеологизм, устойчивое выражение, мотивированность, мотивационная основа, вода.

Serdiuk A.

– Candidate of Science (Linguistics), Associate Professor, Department of Foreign Languages and Methods of Teaching, Berdiansk State Teachers' Training University

**MOTIVATIONAL BASIS OF THE PHRASEOLOGICAL UNITS WITH THE
COMPONENT WASSER / EAU / ВОДА**

The article is dedicated to the study of the problem of motivation of the German, French and Ukrainian set expressions with the component Wasser / eau / вода. The revealed phraseological units in the German, French and Ukrainian languages are the evidence of influence of practical experience of a person on the formation of motivational processes.

Key words: phraseological unit, set expression, motivation, motivational basis, water.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими або практичними завданнями. Дослідження стійких виразів не втрачає своєї актуальності, не зважаючи на численні сформовані напрями та школи. Існує чимало різноманітних, часто навіть протилежних один одному, підходів до вивчення фразем, зокрема, до визначення їхніх властивостей. Все ж, більшість вчених (Ш. Баллі, В. Виноградов, М. Алефіренко, Я. Баран, В. Мокієнко, Л. Скрипник, В. Ужченко, Д. Ужченко та ін.) серед стабільних властивостей називає, зокрема, цілісність, неподільність. Ці ознаки, у свою чергу, стали підставою для дискусій щодо мотиваційної основи фразеологізму.

Аналіз основних публікацій та досліджень. Багато лінгвістів, посилаючись на постулати Ф. де Соссюра, наполягає на довільній природі фразеологізму: «Фразеологізм є цілісним невмотивованим лінгвістичним знаком, «довільним» стосовно до своїх компонентів і повністю непередбачуваним» [18, с. 191]. Цю думку поділяє, зокрема, й М. Алефіренко, який наголошує, що фразеологізм є неподільним мовним знаком, зумовленим процесами вторинного семіозису [1, с. 4]. Не таким категоричним є В. Левицький. Підкреслюючи у цілому той факт, що більшість фразеологізмів є невмотивованими, вчений, в той же час, звертає увагу на те, що їхній зміст може стати вмотивованим, якщо вивчити умови походження стійкого виразу [6, с. 153]. На те, що фразема є продуктом вторинного означування («sekundären semiotischen Charakter des Phraseologismus»), звертає увагу й Х. Бюргер [13, с. 56]. Він також пише про те, що фразеологізм може бути вмотивованим, і його значенням можна зрозуміти із значень його компонентів: «Ganz allgemein gefaßt, man meint mit Motiviertheit, dass die Bedeutung eines Phraseologismus aus der freien Bedeutung der Wortverbindung oder aus den Bedeutungen der Komponenten verstehbar ist» [13, с. 66]. У наших попередніх дослідженнях ми визначили вторинний семіозис як «процес подальших мотивованих комунікативно-прагматичних трансформацій цього (первинного – А. С.) значення у мовленні» [11, с. 21]. Наявність у цьому процесі прагматичних трансформаций є свідченням ставлення суб'єкта, а отже, і вмотивованістю фраземи як знака у вторинному семіозисі. Процес формування стійкого виразу свідчить про прагнення мовця закріпити у фразеологізмі певні думки, а, отже, про мотивацію вибору слів, з яких він складається. Цієї ж думки дотримуються й інші вчені (Я. Баран, В. Гак, І. Мельчук, В. Фляйшер та ін.) [3; 4; 15; 17].

Виходячи із цього, вважаємо, що значення фразеологізму є вмотивованим семантикою його компонентів та екстралінгвістичними факторами. Думку про наявність мотиваційної основи стійких виразів на сьогодні поділяє чимало мовознавців. Так, зокрема І. Заваринська присвячує свої розвідки лінгвокультурній мотивації фразеологізмів із компонентом-онімом [5]; Г. Мелех досліджує мотивацію німецьких гастрономічних фразеологізмів із позицій антропоцентризму та з точки зору аксіологічного потенціалу [7]; Л. Пушко аналізує мотиваційну

основу фітоморфних фразеологізмів української та англійської мов [8]; Н. Савчук вивчає українські фразеологізми, вмотивовані міфічними та історичними реаліями [9]; Т. Семашко аналізує особливості номінації та чинники стійких виразів із компонентом-колоноронімом [10] та ін.

Виокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячено означену статтю. Незважаючи на досить значну кількість праць, виконаних у цьому напрямі, залишається відкритою низка питань, серед яких є проблема вирішення впливу складників на формування семантики фразеологізму.

Таким чином, **актуальність** нашої розвідки зумовлена необхідністю дослідження мотиваційної основи як комплексу об'єктивних і суб'єктивних факторів, які є підставою для вмотивованого зв'язку між компонентом та значенням фразеологізму.

На підставі цього формулюємо **мету** нашої розвідки: дослідити мотиваційну основу фразеологізмів із компонентом *Wasser / eau / вода* у німецькій, французькій, українській мовах. Вибір саме цього компонента є не випадковим, адже вода відіграє велику роль у життєдіяльності організму людини та її повсякденному житті. Спостереження за властивостями води велось з давніх часів і результати цих спостережень втілилися у сформованих стереотипних уявленнях, фрагментах концептуальної та мовної картин світу.

Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання наступних **завдань**: 1) провести семний аналіз корелятивів *Wasser / eau / вода*; 2) провести вибірку фразеологізмів із названим вище компонентом; 3) встановити, які властивості води, зафіксовані у лексикографічних джерелах, стали мотиваційною основою фразеологізмів у досліджуваних мовах; 4) визначити, які чинники, крім названих вище, впливають на формування семантики стійких виразів; 5) виявити універсальні й специфічні риси процесу вмотивованості стійких виразів.

Виклад матеріалу з обґрунтуванням одержаних результатів. Об'єктом дослідження нашої розвідки є німецькі, французькі, українські фразеологізми, до складу яких входить компонент *Wasser / eau / вода*. Для здійснення цього аналізу передбачається виявлення семантики цього складника у досліджуваних мовах.

Німецькі лексикографічні джерела подають наступні пояснення: 1. a. ([hauptsächlich] aus einer Wasser-Sauerstoff-Verbindung bestehende 0 durchsichtige, weitgehend farb-, geruch- und geschmacklose Flüssigkeit, die bei 0° C gefriert und bei 100° C siedet. b. Wasser eines Gewässers; ein Gewässer bildendes Wasser. 2. Gewässer. 3. [alkoholische] wässrige Flüssigkeit. 4. a. wässrige Flüssigkeit, die sich im Körper bildet. b. (umgangssprachlich) Schweiß. c. (verhüllend) Urin. d. Tränenflüssigkeit [14, <https://www.duden.de/rechtschreibung/Wasser>].

Більш детальне тлумачення представлене у французькому словнику: 1. Substance liquide, transparente, sans saveur ni odeur, réfractant la lumière et susceptible de dissoudre un grand nombre de corps. Eau de source, de pluie. <...>. 2. Dans l'ancienne philosophie naturelle, l'un

des quatre éléments qui constituaient toute chose. <...>. 3. *Terme de chimie*. Corps composé, qui résulte de la combinaison de 88,91 parties d'oxygène avec 11,09 d'hydrogène en poids, et, en volume, de 1 d'oxygène et de 2 d'hydrogène. <...>. 4. Mer, rivière, étang, lac. <...>. 5. Eau jaillissante, eau qui sort de terre par un jet. <...>. 6. Eaux minérales, eaux qui se sont chargées de substances fixes ou volatiles dans leur filtration à travers certains terrains. <...>. 7. Eau de riz, eau d'orge, eau dans laquelle on a fait bouillir du riz, de l'orge. <...>. 8. Eau bénite, eau consacrée par le prêtre. <...>. 9. Pluie. <...>. 10. Suc des fruits, des légumes. <...>. 11. Larmes. <...>. 12. Salive. <...>. 13. Sueur. <...>. 14. Sérosité. <...>. 15. Urine. <...>. 16. Eaux, nom vulgaire du liquide amniotique, de celui qui entoure le fœtus dans l'œuf. <...>. 17. *Terme de vétérinaire*. <...>. 18. Lustre, brillant des diamants et des perles. <...>. 19. Eau-de-vie, le produit de la distillation du vin et des liqueurs spiritueuses. <...>. 20. Dans l'ancienne chimie on appelait eau tout liquide qui semblait à la vue avoir à peu près la consistance de l'eau, soit que l'eau y entrât pour la plus grande partie, comme dans l'eau-forte, l'eau seconde, etc. soit qu'elle n'y fût que pour très peu, comme dans l'eau-de-vie. <...>. 21. Eau, liqueur artificielle extraite de diverses substances ou préparée avec diverses substances. <...>. 22. Eau d'ange, ancienne eau aromatique, analogue à l'eau de rose ou à celle de fleur d'orange. <...>. 23. Eaux et forêts (les cours d'eau, en tant qu'ils sont l'objet d'une surveillance exercée par l'État) [16, <https://www.littre.org/definition/for%C3%AAt.>].

Що стосується української мови, то її словник дає стислу дефініцію: 1. Прозора, безбарвна рідина, що становить собою найпростішу хімічну сполуку водню з киснем. <...> 2. Водна маса джерел, озер, річок, морів, океанів. <...>. 3. Лікувальні мінеральні джерела, а також курорт з такими джерелами. <...>. 4. Навколоплідна рідина [12, с. 716].

Як видно, спільними для усіх досліджуваних мов є наступні семи: рідина; прозорість; безбарвність; без запаху; без смаку; хімічна характеристика (сполука водня із киснем); водойм; компонент живого організму (людини і тварини). Нами виявлено також компоненти, спільні для німецької та французької мов (алкоголь; секрет організму (слина, піт, слюзи; екскрет (урина)); фізичні характеристики (здатність замерзати та кипіти)); французької та української (елемент земної кори). Крім того, до семного складу французького *eau* входять ще складники: відвар; елемент ритуалу; опади; коштовні камені.

Більшість сем (69 %), що входять до значення досліджуваного компоненту *Wasser / eau / вода*, лягли в основу творення фразеологізмів. Універсальними ознаками є: рідина, хімічна характеристика, водойм, компонент живого організму, секрет організму. Найширший спектр значень, сформованих на основі властивостей води, мають українські фразеологізми, чия частка становить 48 % від усіх значень, зафіксованих нами. Щодо французьких та німецьких стійких виразів, то нами зафіксовано відповідно 30 % і 22 %.

Першою із виокремлених сем є «рідина», а рідина, як відомо, має здатність рухатися (текти). Цією властивістю вмотивовано стійкі вирази зі значеннями: «багато часу пройде; пройшло» (нім. *da fließt noch viel Wasser den Berg hinunter*; фр. *il passera de l'eau sous les ponts (avant que)*; укр. *багато (чимало) води сплило (спливло, упливло, утекло, вибігло)*); «робити марну роботу» (нім. *Wasser ins Meer {in den Rhein, in die Elbe} tragen; Wasser in ein Sieb {mit einem Sieb} schöpfen*; фр. *battre l'eau; porter de l'eau à la mer, à la rivière; tenir le bec dans l'eau*; укр. *носити (міряти; набирати) воду решетом*); «минути без вороття» (фр. *allé à la bonne eau; aller à vau-l'eau*; укр. *піти (збігти) за водою*); «швидко» (укр. *як з води росту (іти)*); «безтурботність» (фр. *laisser couler (courir) l'eau*); «чинити супротив» (укр. *проти води плисти (пливти)*); «пасивність» (укр. *плисти (пливти) куди вода несе*)); «беззмістовно говорити» (укр. *лити воду*). Рідина не може зберігати своєї форми, чим і зумовлено фразему на позначення ненадійного збереження інформації (укр. *вилами (по воді) писано*) та ряд виразів зі значенням «робити марну роботу» (нім. *das ist ein Schlag ins Wasser; ein Schlag ins Wasser*; фр. *coup (d'épée) dans l'eau*; укр. *товкти (потовкти) воду в ступі*). Наявність рідини у ротовій порожнині, безумовно, не дає можливості розмовляти, звідси маємо сполуки із значенням «мовчати» (фр. *avoir (mettre) l'eau à la bouche*; укр. *набирати (набрати) води в рот; як (мов) води в рот набрати*).

Прозорість води стала мотиваційною основою для фразеологізмів з наступними значеннями: «справжній» (нім. *reinsten Wassers; von reinstem Wasser/reinsten Wassers*; укр. *чистої (найчистішої) води*); «достовірно знати» (укр. *як (мов) у воду дивитися (глянути)*); «отримати правдиву інформацію» (укр. *виводити (вивести) на чисту (свіжу) воду*).

Як зазначається у словниках, вода є сполукою кисню та водню, тому не є поживною речовиною. Ця властивість мотивує значення «жити у злиднях» (нім. *sich über Wasser halten; bei Wasser und Brot sitzen*; фр. *être au pain et à l'eau; les eaux sont basses*; укр. *перебиватися з хліба на воду; посадити на хліб і воду*). Крім того, хімічним складом води пояснюються й стійкі вирази із значенням «розлад» (фр. *être (comme) l'eau et le feu*; укр. *вогонь і вода*). За своєю формулою вода як оксид вже є продуктом згоряння, тому й не може горіти. Цими антагоністичними властивостями пояснюються й інші українські фраземи із протилежним значенням «відданість» (укр. *як (мов) вогонь з водою; в вогонь і (в) воду*).

Крім того, до семантики лексем *Wasser/eau/вода* входить і складник «водойм». Це зумовило появу фразем на позначення смерті, самогубства, відчаю (нім. *ins Wasser gehen*; фр. *tomber dans l'eau; tombés à l'eau; être à l'eau*; укр. *хоч з мосту та в воду; хоч у воду скачи (стрибай) взяла вода*); надійного засобу збереження інформації (нім. *die Sache ist zu Wasser geworden; die Sache ist ins Wasser gefallen*; укр. *і кінці в воду; ховати кінці в воду; як водою вмило (змило); як у*

воду впасти (канути); кінці у воду; як (мов) вода змила (умила)); таємниці (нім. *stille Wasser sind tief*); повернення до припиненої раніше розмови (фр. *revenir sur l'eau*); успішного відновлення своєї діяльності (фр. *revenir sur l'eau*); скромності (укр. *тихіше* (*тихше*; *тихіший*; *тихший*)) (від) води (за воду), нижче (від) трави (за траву)); кількості (фр. *c'est une goutte d'eau dans la mer*); рішучості (фр. *se jeter à l'eau*); дурості (фр. *se mettre dans l'eau de peur de se mouiller*); необхідності показати свої вміння (фр. *il faut qu'il fasse voir de son eau (qu'il montre de son eau)*); переваги (нім. *Oberwasser haben/bekommen/behalten*); комфортного середовища (фр. *être comme le poisson dans l'eau*; *nager en grande eau*; укр. як (мов) риба у воді почувати (почуватися; почувати себе; бути)). І, навпаки, відсутність комфортного середовища: фр. *être comme le poisson hors de l'eau*. Інша якість, яка може бути властивою водойму, стала основою для появи значення «кримінальне середовище» (фр. *pêcher en eau trouble*; укр. ловити рибу (рибку) в каламутній воді).

За даними лексикографічних джерел, вода може позначати й компонент організму, що й стало основою для виникнення фразеологізмів на позначення неврозу (нім. *das Wasser steht ihm bis zum Hals*); набряків (нім. *er hat Wasser*). Крім цього, нами встановлені й фразеологізми зі значенням «поразка», що утворились внаслідок перенесення: фр. *s'en aller (partir; finir; se terminer; tourner) en eau de boudin*. Хоча вода є важливим складником організму, все ж у свідомості людини вона, безумовно, поступається крові за своєю значущістю (нім. *Blut ist dicker als Wasser*; укр. кров не водиця (проливати не годиться)).

Аналізуємо фразеологізми, вмотивовані семами, зафіксованими у словникових дефініціях двох або однієї мов. Так, вода як секрет організму визначається у німецьких та французьких джерелах. Однак, нами виявлені фразеологізми в усіх трьох досліджуваних мовах, вмотивованих цією властивістю води, а саме на позначення сліз (нім. *sie hat nah am {ans} Wasser gebaut; das Wasser trat {schoß} ihr in die Augen; etwas treibt jemandem das Wasser in die Augen; (nahe) am/ans Wasser gebaut haben; jemandem schießt, tritt das Wasser in die Augen*; фр. *suer sang et eau*; укр. варити (вуварювати) воду). Щодо слино- або потовиділення, то нами зафіксовано лише спорадичні випадки у німецькій та французькій мовах, відповідно (нім. *ihm läuft das Wasser im Munde zusammen*) та (фр. *être en eau*).

Серед сем, що входять у значення досліджуваного компоненту у німецькій та французькій мовах, є фізичні характеристики води. Щодо фразеологізмів, вмотивованих цими характеристиками, то нами зафіксовано французькі та українські фраземи. Так, здатність нагріватися стала основою для виникнення виразів із значенням «надмірна обережність» (фр. *chat échaudé craint l'eau froide*; укр. дмухати на холодну воду). Іншим фізичним явищем, а саме поверхневим натягом, зумовлені фразеологічні вирази на позначення

схожості (фр. *se ressembler comme deux gouttes d'eau; de la même eau*; укр. як (мов) *дві краплі води (подібний; схожий)*). Цією властивістю вмотивовано й фразеологізм, який має значення «розлад» (фр. *il y a de l'eau dans le gaz*), оскільки на поверхні розділу між газом і рідиною також виникає поверхневий натяг. Це явище виникає й при контакті води із жиром, що стало основою для появи стійкої одиниці із семантикою «безкарність» (укр. як (мов) *з гуски вода*).

Аналогічну ситуацію маємо із семою «алкоголь», яка зафіксована у німецькій та французькій мовах. Щодо сталих словосполучень, то нами вони зафіксовані також лише у французькій та українській мовах (фр. *eau-de-vie*; укр. *гришна вода*) «горілка».

Вода може позначати екскрет. Це стало мотиваційною основою для виникнення відповідних фразеологізмів зі значенням «сечовипускання» (нім. *das Wasser nicht halten können; sein Wasser {sich das Wasser} abschlagen*).

Сема «елемент ритуалу» зафіксована у французькому словнику. Вона, однак, стала мотиваційною основою фразеологізмів в українській мові з наступними значеннями: «сум» (як *скупаний у мертвій воді*); «страх» (як (мов, ніби) *чорт (дідько) свяченої води*); «надокучливість» (*вода не освятиться (відсвятиться; посвятиться)*); «смерть» (*і вода відсвятиться (освятиться)*); «чудодійність» (*жива вода*).

Нами виявлені також фразеологізми, вмотивовані особливостями води, не зазначеними у словникових дефініціях. Так, використання води у трудових процесах зумовило появу стійких виразів у трьох мовах із значенням «підтримка» (нім. *das ist Wasser auf seine Mühle; j-n über Wasser halten*; фр. *faire venir l'eau au moulin; apporter de l'eau au moulin ; être dans les eaux de quelqu'un*; укр. *литу (гнати) воду на млин (на колесо)*); «досвід» (нім. *mit allen Wassern gewaschen sein*); «дурість» (фр. *se mettre dans l'eau de peur de se mouiller; jeter le bébé avec l'eau du bain; ne pas avoir inventé l'eau tiède*). Вживання води у приготуванні їжі, домашніх справах тощо є основою для фразеологізмів на позначення угамування, приголомшення (фр. *mettre de l'eau dans son vin*); лінощів (укр. *ні за холодну воду; (і) за холодну воду не братися (не взятися)*); далекої рідні (укр. *сьома (десята) вода на киселі*).

У процесі приготування їжі або під час пиття воду наливають у посуд, обладнують водні джерела, створюючи криниці. Це вмотивувало появу у досліджуваних мовах сталих виразів зі значеннями: «хвилювання, тривога з неважливих причин» (нім. *ein Sturm im Wasserglas*; фр. *c'est une tempête dans un verre d'eau*; укр. *буря в склянці води*); «незграбність» (фр. *il se noierait dans un verre d'eau*); «нараження на небезпеку» (фр. *tant va la cruche à l'eau qu'à la fin elle se casse*); «хитрість» (укр. *і в ложці води не спіймаєш*); «розлад» (укр. *каламутити (скаламутити; замутити) воду (у криниці)*).

Крім трудової діяльності людина застосовує воду як засіб тортур, випробовування, страти тощо (нім. *j-m das Wasser abgraben*; укр. *втопити (утопити) в ложці води; варити (виварювати;*

виварити) воду). Звідси й фразеологізми із значенням «випробовування мужності» (укр. *в вогонь і воду їти (піти); пройти крізь вогонь і воду і мідні труби; їти (їти; піти) (ї) у вогонь і (у) воду; пройти вогонь і воду*) та «уникнути заслуженого покарання», які нами виявлено в українській мові (*виходити (вискакувати; вийти; вискочити) сухим з води*).

Мотиваційною основою для виникнення ряду фразем стала й реакція людини на дію води. Зокрема, нами виявлені стійкі вирази зі значеннями: «приголомшити; злякати» (нім. *er steht da, wie mit kaltem Wasser übergossen*; укр. *литу холодну воду за комір; наче холодною водою облити; як холодною водою обдати*); «не бути гідним» (нім. *er kann ihm nicht das Wasser reichen*); «лицемірство» (нім. *kein Wässerchen trüben können*); «досвід» (нім. *mit allen Wassern gewaschen sein*; фр. *de la plus belle eau*); «дурість» (фр. *se mettre dans l'eau de peur de se mouiller; jeter le bébé avec l'eau du bain; ne pas avoir inventé l'eau tiède*); «затятість» (укр. *хоч водою розливай*); «врода» (укр. *хоч з лиця води напийся (пити; пий)*); «відданість» (укр. *(ї) водою не розлити (не розіллєш); не розлий вода*); «сум» (укр. *як (мов) у воду опущений; як у воді намочений*).

Як бачимо із наведених даних, досить часто фразеологізми одного значення мотивуються різними властивостями води. Так, наприклад, стійкі вирази із семантикою «смерть» можуть бути зумовлені ознаками: водойм, ритуал, засіб катування; фразеологізми із значенням «дурість» вмотивовані ознаками: водойм, застосовування у трудовій діяльності, реакція людини на воду; фразеологізми із значенням «відданість» з'явилися на основі ознак: хімічний склад води, реакція людини на воду та ін.

Висновки. Проведений нами аналіз показує, що універсальними ознаками є: рідина, хімічна характеристика, водойм, компонент живого організму, секрет організму. Найяскравіша тенденція до вмотивування фразеологізмів властивостями води простежується в українській мові, найслабша – у німецькій. Щодо спільних мотиваційних основ лише у двох мовах, то більшу схильність мають французька й українська мови, фразеологізми яких зумовлені семами: фізичні характеристики, алкоголь, елемент ритуалу. Спільною мотиваційною ознакою для німецьких та українських фразеологізмів є лише прозорість води. Значна кількість стійких виразів вмотивована й іншими властивостями води, не зафіксованими у словниках. Це пояснюється широким застосуванням води у багатьох сферах життя людини. Універсальними ознаками, що стали мотиваційними основами для фразеологізмів, є застосування води у трудовій діяльності та реакція людини на воду. Отже, виявлені нами фразеологізми німецької, французької та української мови свідчать вплив практичного досвіду людини на формування мотиваційних процесів. Як справедливо зазначає Д. Балакова, «частина фразеологічного фонду може у наш час вказувати на інтернаціональний характер фразем не лише в

центральноєвропейському та загальноєвропейському контексті» [2, с. 51–52]. Це є свідченням універсальності людського мислення й підтверджує отримані нами результати дослідження.

Перспективою наших подальших розвідок вважаємо дослідження фразеологізмів за типами мотивацій.

Література

1. Алефіренко М. Ф. Теоретичні питання фразеології. Харків: Вища школа, 1987. 134 с.
2. Балакова Д. Фразеологические универсалии в славянских языках. *Frazeologia a przekład* / red. W. Chlebda. Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, 2014. S. 43–52.
3. Баран Я. А. Фразеологія у системі мови : автореф. дис. ... д-ра філол. наук: 10.02.15 / Інститут української мови НАН України. Київ, 1999. 32 с.
4. Гак В. Г. Беседы о французском слове. Из сравнительной лексикологии французского и русского языков. Москва: КомКнига, 2006. 336 с.
5. Заваринська І. Ф. Лінгвокультурна мотивація фразеологізмів з онімним компонентом в англійській, польській та українській мовах : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.17 / Нац. пед. ун-т ім. М. Драгоманова. Київ, 2010. 19 с.
6. Левицький В. В. Лексикологія німецької мови: посібник. Вінниця: Нова книга, 2014. 392 с.
7. Мелех Г. Б. Мотиваційна база німецьких гастрономічних фразеологізмів. *Science and Education a New Dimension: Philology*. 2014. II (6). Issue: 29. P. 62–64.
8. Пушко Л. В. Антропометричність фразеологізмів з фітоморфними номінаціями (на матеріалі англійської і української мов). *Вісник СумДУ. Серія філологія*. 2007. № 2. С. 154–157.
9. Савчук Н. М. Міфічні та історичні реалії як засіб мотивації фразеологізмів української мови. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки»*. 2015. № 1(9). С. 154–159.
10. Семашко Т. Ф. Вибір мотиваційної ознаки у процесі номінації фразем з колоративним компонентом. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10: Проблеми граматики і лексикології української мови: зб. наук. праць*. 2011. Вип. 8. С. 371–375.
11. Сердюк А. М. Мотиваційна основа назв рослин у первинному та вторинному семіозисі (на матеріалі української, російської, німецької та французької мов): дис. ... канд. філол. наук: 10.02.15 / Бердянський державний педагогічний університет, 2002. 222 с.
12. Словник української мови: в 11 т./ за ред. І. К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1970. Т. 1. С. 716.
13. Bürger H. Phraseologie: Eine Einführung am Biespiel des Deutshen. Berlin: Erich Schmidt Verlag, 2003. 224 S.
14. Duden-online-Wörterbuch. URL: <https://www.duden.de/>.
15. Fleischer W. Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache. Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 1997. 300 S.
16. Le Littré: Dictionnaire de la langue française. URL: <https://www.littre.org/>.
17. Mel'čuk I. Phraséologie dans la langue et dans le dictionnaire. *Repères & Applications XXIV Journées Pédagogiques sur l'Enseignement du Français en Espagne, Barcelone*. 3–5 septembre 2007 . URL: <http://olst.ling.umontreal.ca/pdf/melcukphraseme2008.pdf>.
18. Rey A. Le lexique: images et modèles. Du dictionnaire à la lexicologie. Paris: A. Colin, 1977. 307 p.